latin, græsk, tysk, engelsk og fransk samt svensk; men der er ingen tvivl om, at han som så mange af romantikens digtere satte tysken højest. Den stod endog i den grad hans hjerte nærmest, at enkelte af hans breve til jomfru Caroline i forlovelsestiden er skrevet i dette tungemål. Det var jo i hin nationale uskyldighedstilstand længe før 1848.

Endnu engang fik kusinen og svigerinden en hilsen på vers, nemlig til fødselsdagen den 3. november 1833:

Cousine, Legesøster og veninde!
Kjære Anna! søde Svigerinde!
Lad mig i Hast — tilgiv! —
Og paa en lille Strimmel
Lagt inden i det Brev,
Min Kone for at ønske Dig til Lykke skrev,
Lad mig min Følelse udtrykke,
Og ønske, søde Anna, Dig et Liv,
Som Du fortjener, fuldt af Himmel,
Af Kjærlighed og Held!
Lev vel
Din Emil Aarestrup.

Adressaten, jomfru Anna Aagaard, har siden af Hans Brix fået det skudsmål, at hun og moderen »var flygtige hoveder uden stort begreb«[3]. Trods flygtigheden har hun dog gemt de to små rimede billetter, hun har åbenbart sat pris på den hyldest, der lå deri, og de er siden vendt tilbage til fru Caroline Aarestrup i hendes enkestand. Det første rimbrev er skrevet med gotisk skrift, det andet med den latinske, som Aarestrup gik over til i midten af 1820'erne[4]. Han lagde særdeles vægt på en smuk skrift, og hans hånd er, i modsætning til hvad der almindeligt siges om hans medicinske kaldsfællers, både klar og elegant.

De to små manuskripter er indlagt i Emil Aarestrups nydelige portefeuille og kommet til Koldinghus fra Dyrehavegård ved Kolding. Her boede til sin død i 1926 digterens broderdatter, fru Berthe Othilie Ræder, og hun tog efter fru Aarestrups død i Vejle 1897 vare på flere minder om digteren.

Sigvard Skov.

[1] Emil Aarestrup: Samlede Skrifter udg. af Hans Brix og Palle Raunkjær II, p. 1 (Kbhvn. 1922).
[2] Hans Brix: Emil Aarestrup I, p. 47 (Kbhvn. 1952).
[3] Sst. p. 51.
[4] Hans Brix: Aarestrup-Manuskripter p. 5; Danske Digtere ved Arbejdet VII (Kbhvn. 1940).

PAA MEMPHIS STATION

Johs. V. Jensens epoke-skabende digt har haft et 50-års jubilæum og i den anledning været draget frem i Harry Andersens kronik i Politiken (18. 3. 1954) på jubilæumsdagen for digtets offentliggørelse: »Paa Brinkly Station« og Volmer Dissings i Berl. Aft. 9. 6. 1954: »Johs. V. Jensen og det halve kongerige«. Med fare for at bidrage til »danaidiske« diskussioner søges dette realistiske digt i det følgende tolket symbolsk.

Situationen kunne være ganske novellistisk: seks tidlige morgentimer

på en ventesal, mens sporet gøres frit. En indre, sjælelig konflikt gennemleves, forbundet med sanseindtrykkene udefra. Efter natten og drømmenes tomhed blændes der op for virkeligheden: ventesalen, lokomotivet, floden — altsammen akkompagneret af regnens dunkle, vidløse energi.

Natten og dagen symboliserer her som hos Johs. Jørgensen drømmen og virkeligheden, men de to digteres stilling til dem er diametralt modsat. For Johannes Jørgensen er dagens stue for lav, virkeligheden begrænset til de fem sanser er et fængsel for sjælen. Denne frigøres først i drømmen, natten der er stor og vokser i eet med evigheden. For Johs. V. Jensen er det omvendt natten og drømmen, der er et fængsel, mens dagen, virkeligheden oplevet gennem sanserne, er befrielsen.

Hos Johannes Jørgensen ligger der en bleggrøn solnedgang bag vandreren. Han er på vej ind i natten og drømmen. Johs. V. Jensen havde gjort det sidste af 90'ernes subjektivisme med, og i »På Memphis Station« går han ud af drømmen. Digtet indledes af en sidste nattetime for at vende sig mod dagen.

Derfor hedder det om drømmene, at de er »danaidiske«, dvs. bundløse og uden mening og fornyelse, stadige gentagelser, en straf fra guderne: danaiderne beskæftiget med at øse vand i et bundløst kar. Ventesalen bliver et vådt fængsel, og da det dages, lyser regnstrålerne udenom som et gitter.

I mørket har drømmene fyldt ham. Med dagen og virkelighedserkendelsen desillusioneres situationen. Dagen blotter ubarmhjertigt meningsløsheden og det uordnede omkring ham: al den sorte søle, appelsinskaller, tændstikstumper og chokoladeautomat. Det er ventesalstilværelsen, og denne består i at være udenfor, at være på rejse og flugt fra sin plads i hverdagen, som er virkeligheden: »Mens vi rejste efter den store Hvidhed, spillede Dagen i alle Spektrets Farver,« hedder det i digtet til L. C. Nielsen.

Dagen lader ham erkende sit fængsel og se gennem dets gitter. Ventesalen er halvfemsernes jeg-hus med pessimisme og livslede. Udenfor ligger virkeligheden: lokomotivet, der holder på sporet, og floden. Det er eksprestogsmaskinen og Mississippi, der lærer ham, hvordan han skal slippe ud af sit fængsel. Maskinen står roligt og hyller sig i sin røg. Også Johs. V. Jensen stiller sig op og hyller sig i røgen fra den pibe, han tænder sig på fastende liv. Han søger at væbne sig med samme urokkelige tålmodighed som lokomotivet. Derfor hedder det senere: »smøg din *vise* Pibe«. Visdommen består for Johs. V. Jensen i at indordne sig under maskinalderen, der er til stede selv i denne gudsforladte stationsby, dette Memphis, som i modsætning til det ægyptiske er uden gammel kultur og mystik og derfor »sfinxforladt«.

Stålnerverne, tålmodigheden vil føre alt det til dig, som du før rejste efter: Du er standset her på grund af tilfældige omstændigheder. Bliv her. Det er et stykke virkelighed som ethvert andet. Også her findes denne pige, der vil komme mod dig en fin dag på gaden som en bølge af vellugt og med en mine, som om hun kendte dig.

Nu farves sansningerne af denne nye sindstilstand: Det er forår og trøstigt. Regnen, der før var et fængselsgitter omkring hans ensomhed, den lyder allerede som en lang og dæmpet kærlighedspassiar. Se, det

førte maskinen med sig — det at indordne sig og akceptere tilfældet i sin skæbne.

Naturen tolkes i dette digt med mindre filosofisk mystik end andetsteds hos Johs. V. Jensen. Floden er her udtryk for sundhed og aktivitet. Den går over sine bredder af livslyst og bærer drivtømmeret med sig.

Lokomotivet gav ham den første impuls til en indordning: kvinden, floden giver ham den næste: savskæreriet, der er den normale vej fremover i et skovdistrikt — altså det endelige valg, en forsørgerstilling.

Det spændende i dette digts ide-indhold er imidlertid ikke frembærelsen af dette prosaiske evangelium, men dets komplikation. Drømmen og natten forkastes til fordel for dagen og virkeligheden. Men problemet er ikke helt så enkelt. Samtidig med at man forlader ensomheden og drømmene, bliver man ufri på en ny måde, man går fra en absolut verden til en relativ. I drømmen kan man leve en fuldkommenhedens verden, præget af ens idealer. For at komme over i virkeligheden skal man først besnæres af denne kvinde, der så ud som om hun kendte dig, og som stjal dine drømme. Dernæst skal man hanke op i gummi-støvlerne og tage fat på savskæreriet, eller hvad for en livsstilling der nu byder sig. Og endelig skal man leve blandt disse brave borgere: »Betal din Præmie af Lumpenhed, at de kan vide sig sikre for dig, og du ikke bliver hældt ud af Foreningen.« Det indebærer resignation at se ens muligheder, der før var farvet af alle drømme om fuldkommenhed, tage konkret skikkelse og dermed afvige.

Men valget er alternativt: På den ene side en indadvendthed og subjektivisme, der klamrer sig til evigheden og troen på en højere bestemmelse for ens jeg, der er universets centrum; den dømmer dig til isolation og livslede, højtidelighed og selvoptagethed. På den anden side en udadvendthed mod virkeligheden, som befrier dig for dig selv og din ensomhed, men som vejer dig på lige fod med andre, relativiserer din skæbne til en tilfældighed. Jeget fylder ikke længere hele universet. Man må finde sin lille plads.

Det er karakteristisk, at netop hvor den endelige konsekvens tages i digtet, der vokser denne modsigelse frem i befriende sarkasmer: man svælge sin smerte. Floden der vandrer sundt indunder de svangre skyer, klædes i dagens *tarvelige* lys. Og da sporet er frit, slipper vi hele herligheden og rejser videre! Det var en erfaring gennemlevet i sindet. Når Johs. V. Jensen meldte sig som borger på torvet, var det en frugtbar tanke. Selv fuldførte han ikke sit studium, som man skulle gøre det efter moralen i »Paa Memphis Station«. Han rejste i stedet jorden rundt for i sit digt at gøre den omvendte erfaring.

Med fare for at komme ud i det »danaidiske« et par ord om de fire ubevægelige skikkelser, der ligger under de blodvåde frakker foran på tenderen, da godstoget endelig kommer frem, dækket af jord og slam. Ulykken har forbindelse med årstiden, foråret og Mississippi, der går over sine bredder.

Så vidt jeg ved, var der engang en gymnasieklasse, der henvendte sig til Johs. V. Jensen for at få at vide, hvilken dybere mening der kunne være med den togulykke tilsidst. Så vidt jeg erindrer, svarede digteren, at det ikke havde nogen mening, men at sådan kunne tilværelsen være. Rent æstetisk har det så den mening, at virkeligheden er større end

digtet, at tilfældet må have sin plads; det kan være frugtbarere for fantasien end det sterilt gennemtænkte eller alt for harmoniske. Malere taler om at anbringe en forkert farve rigtigt, så ikke det hele stivner i harmoni. Derved ligesom sprænges kunstens lukkede, æstetiske verden til fordel for intensiteten i oplevelsen.

Man kunne måske associere dette slutbillede af ligene på kultenderen med linjen: »Under du ikke Dagen dens Kampret?« — og læse den som en kending fra et skjaldedigt: ligdyngen af faldne odinskæmpere, der hver aften rejser sig fra valen for at begynde forfra næste dag, et noget blodigt billede på tilværelseskampen, kæmperimene: dag og dåd. Så tilsidst disse stille skikkelser under frakkerne, der lader ane, at sådan er virkeligheden, at den kræver sine ofre.

Når dette digt er blevet klassisk og nu begynder at fejre jubilæer, skyldes det ikke først og fremmest, at Johs. V. Jensen har haft en oplevelse på Brinkly Station, selv om denne er en forudsætning, men det forhold, at han i digtet har formået at løfte denne oplevelse op i et alment plan. Det er i denne proces, den erfaring er skabt, som går videre. Det er her, det allerede er »gesteigert« — for at bruge Goethes udtryk. Det private i oplevelsen kan være tilfældigt og er netop det, digteren skal overvinde. En sammenholdning af Johs. V. Jensens digt og prosaskildringen af en bagved liggende personlig oplevelse viser det. Når digtet lever, skyldes det, at en almen situation her er gjort konkret og akut. Situationen er det dilemma, som ethvert menneske er stedet i, inden valget af livsledsager og -stilling har forenklet problemstillingen: — Skal jeg følge min drøm med dens rigdom og fattigdom eller skal jeg akceptere den tilværelse, der tilfældigt frembydes, og blive i Memphis.

Og når det har haft et formål at søge nogle tråde i dette digts tankeindhold udredet, så skyldes det styrken i de poetiske formuleringer. Fortætningen i udtrykkene er så stor, at grundtanken ligesom er opgået i dem og nu må hentes tilbage igen, hvis man med tanken vil fastholde, hvad man oplever umiddelbart under læsningen.

Og det forhold, at sansningerne i digtet er så intense, og symbolerne derfor ligesom er eet med dets ydre virkelighed — det er måske hemmeligheden ved dette digts styrke også som tankedigt.

Men at ville dække oplevelsesnuancerne i »Paa Memphis Station« med fortolkninger — det er at øse af danaidernes kar.

Hans Mølbjerg.

HVEM VAR »ISBJØRNEN«?

Til de mest kendte af *Henrik Pontoppidans* Ungdomsarbejder hører Fortællingen »Isbjørnen«, der udkom som Føljeton i »Morgenbladet« 1884. I Bogform udsendtes den første Gang i December 1887.

I »Isbjørnen«, der anses for at være så værdifuld, at den er blevet udgivet (i 2 Oplag) i Dansklærerforeningens Skriftrække ved Lektor *Svend Norrild*, berettes om en mislykket theologisk Student, der efter en meget lille Embedseksamen kommer til Grønland som Præst. Efter at have været der en Årrække vender han tilbage til Danmark, hvor han får Præstekald. Hans her fortsatte »grønlandske« Levemåde bevir-